

Tv-maakster volgt spoor van verdreven Duitse familie

'Het Duitsland van mijn moeder' vanaf 8 november op tv

[Achtergrond](#) - 3 november 2015 - Auteur: Marja Verburg

De moeder van documentairemaakster Britta Hosman was een van de 12 tot 14 miljoen Duitsers die in en na 1945 werden verdreven uit Oost-Europa. Hosman legde voor de tv-serie 'Het Duitsland van mijn moeder' de vluchtroute van haar familie opnieuw af, van Rusland via Polen naar Duitsland. "Ik heb eigenlijk echt een rotjaar gehad. Er was helemaal niets luchtigs aan die droevige geschiedenis. Het was gewoon vreselijk."

In aflevering 6 van de nieuwe VPRO-serie 'Het Duitsland van mijn moeder' is een oud vrouwtje met een tasje chocolaatjes op weg naar de vluchtelingenopvang in Berlijn, vertelt Britta Hosman telefonisch aan Duitslandweb. "Omdat ze precies weet hoe het is om in een volstrekt uitgebombardeerd land te leven, zei ze. Syrië nu is net als Duitsland na de Tweede Wereldoorlog in puin gebombardeerd. Echt verschrikkelijk."

In Duitsland zie je veel mensen die vluchtelingen opvangen, zegt Hosman. "Echt heel veel. Ook in hun eigen huizen. Dat heeft met deze Duitse geschiedenis te maken." Ook het feit dat Merkel zo duidelijk stelling neemt in het vluchtelingendebat, is geen toeval, voegt ze er even later aan toe.

'Het Duitsland van mijn moeder' (VPRO) is vanaf zondag 8 november zes weken lang te zien, 20.15 uur, NPO 2. [Meer over de serie \(incl. fragmenten\)](#)

[Dvd 'Het Duitsland van mijn moeder'](#)

De parallel van haar serie met de huidige vluchtelingencrisis overviel haar toen ze vorig jaar begon met draaien. Het ging haar in eerste instantie om de verhouding tussen Oost- en West-Europa, mede ingegeven door de Krimcrisis, vertelt ze. Hosmans moeder werd in 1940 geboren op een landgoed in de buurt van Kaliningrad in Oost-Pruisen, dat toen Duits was en Königsberg heette. Na de oorlog hoorde het gebied bij de Sovjet-Unie, nu is het een Russische enclave, ingeklemd tussen Polen en Litouwen. Wat zegt de geschiedenis van "dat vreemde land Oost-Pruisen" over de verhoudingen nu, wilde Hosman onderzoeken.

Miljoenen vluchtelingen

Haar moeder was 4 jaar oud toen de familie halsoverkop vluchtte voor het oprukkende Rode Leger. Ze waren van de ene op de andere dag *Heimatvertriebenen*, een van de 12 tot 14 miljoen Duitsers die tijdens en na de Tweede Wereldoorlog werden verdreven uit voormalige Duitse gebieden in Oost-Europa. Van hen kwamen naar schatting 2 miljoen mensen om het leven.

De *Vertriebenen* vluchtten zelf of ze werden door andere bevolkingsgroepen verjaagd. Uit wraak op de wrede Duitse bezetting, maar er speelden ook ressentimenten mee van de jaren daarvoor, toen de Duitsers in het Oosten vaak een bevoorrechte positie hadden.

“Duitsland lag in puin. Mensen hadden zelf niet veel. En ze zagen de vluchtelingen toch als anders”

“Het was behoorlijk ingewikkeld voor Duitsland, die miljoenen vluchtelingen”, zegt Hosman. “Duitsland lag in puin. Mensen hadden zelf niet veel. En ze zagen de vluchtelingen toch als anders.” Hosman spreekt in de serie een vrouw in het Oost-Duitse Jessen, waar haar familie terecht was gekomen. “Die vrouw zegt ook: ze hadden andere manieren, het waren andere types. Ze werden gezien als grootgrondbezitters die mensen hadden geknecht. Ze werden ook wel gediscrimineerd, vertelde mijn moeder. Mensen waren afgunstig. Mijn grootouders hadden op een gegeven moment een huis gekocht in het Ruhrgebied. Met geleend geld hoor. Daar werd afgunstig op gereageerd.”

Wilhelm Gustloff

De *Vertriebenen* kwamen in een getraumatiseerd Duitsland terecht. Voor hun leed was decennialang geen plek, vooral niet in Oost-Duitsland. “In de DDR moesten ze zich *Umsiedler* noemen, geen *Vertriebenen*”, zegt Hosman. “Ze waren niet verdreven, ze hadden vrijwillig hun huis en haard verlaten, werd gezegd, ‘want de Russen zijn onze vrienden’.”

Het maken van de serie viel haar zwaarder dan ze had gedacht. “Ik heb eigenlijk een rotjaar gehad. Er was helemaal niets luchtigs aan die droevige geschiedenis. Het was gewoon vreselijk.” Hosmans familie vluchtte bijvoorbeeld per boot uit Polen vlak nadat het Duitse passagiersschip de Wilhelm Gustloff vol vluchtende vrouwen en kinderen aan boord door een Sovjetonderzeeër was getorpedeerd. Het was januari 1945, het vroom 20 graden, duizenden mensen kwamen om. Hosmans

familie wist dat, maar had geen keus: ze moesten mee met de volgende boot. Ze hebben onderweg de koffers en de andere bezittingen van de passagiers van de Gustloff zien drijven.

In de serie gaat Hosman mee met een Pool die naar het wrak van de Gustloff duikt. Die vindt de Sovjet-commandant die het schip heeft getorpedeerd nog steeds een held. Maar er waren vrouwen en kinderen aan boord! protesteert Hosman. "Het was oorlog", zegt de duiker. En voegt er dan aan toe dat Hosmans hoofd vol Duitse propaganda zit. "Dat vond ik heel moeilijk, dat raakte me echt persoonlijk", zegt ze.

Niet revanchistisch

Hosman en de VPRO wilden de serie ook maken omdat Nederlanders nauwelijks op de hoogte zijn van dit deel van de Duitse geschiedenis. "Hoe Duitsers hun eigen leed hebben weggeslikt. 14 miljoen vluchtelingen, dat is nogal wat. Dat heeft Duitsland echt getekend. Maar Duitsland had ook schuld aan de oorlog. Dat maakt het zo ingewikkeld. En zo moeilijk om over het eigen leed te praten."

"Het was oorlog", zegt de Poolse duiker. En voegt er aan toe dat Hosmans hoofd vol Duitse propaganda zit

Dat zie je in de tv-serie ook aan Hosmans moeder. Ze worstelt af en toe zichtbaar als ze vertelt over wat ze heeft meegemaakt. Soms schiet ze ineens vol, op andere momenten lijkt ze de boot af te willen houden. "Hè, wat een sentimentele vraag is dat weer", zegt ze als het gaat over wat ze als thuis ziet. "Dat wat je als thuis hebt gehad, dat is er gewoon niet meer. En dat hebben de meeste mensen in de loop der jaren best wel begrepen en geaccepteerd."

Haar moeder wil niet revanchistisch zijn, legt Hosman uit. Haar familie heeft de bezittingen in Oost-Pruisen nooit terug gewild. "Maar ze wil wel dat het verhaal verteld wordt. Anders verdwijnt het. Ze hoort bij de laatst geborenen van dat land, Oost-Pruisen."

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel:

<https://duitslandinstituut.nl/artikel/13801/tv-maakster-volgt-spoor-van-verdreven-duitse-familie>